

מגד ירחים

אייר

עלון חדשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 103 ■ אייר תשס"ח

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

רבי עקיבא המשחק כשרואה ששועל יוצא מבית קדשי הקדשים, מפני שלנפשו הענקית העתיד הרחוק ניצב כהווה, את רבי עקיבא המלא צהלה לקול המונה של רומי, מפני שהאהבה האלהית הנובעת מעומק חכמת לבו הנפלאה הורתהו, עד כדי מלא ציור חי, כי רומי ואליליה כליל תחלוף, ואור ציון לעד יזרח.

עולת ראייה, חלק ב, הקדמה לשיר השירים

הפועל... שהכל נסמך על הכללים והמגמות העקרויות של כללי תורה ותכלית מצוותיה. ומצד פנימיות התכלית הכללית העולה מכל הפרטים יחד, היא נסמכת להלכה למשה מסיני באמת ותמים". (עין איה, שבת א' פרק א' יח) רבי עקיבא הוא המוציא מהכוח אל הפועל את תורת משה, המיודת שהתורה נדרשת בהם ושאר דרכי דרישת התורה בהם השתמש רבי עקיבא, הכל נסמך על "הלכה למשה מסיני". רבי עקיבא העמיד תלמידים רבים: "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפטרוס" (יבמות סב).

רבי עקיבא מלמדנו על חשיבות החיבור לעם ישראל הוא זה שאמר: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" (ספרא קדושים ב'). רבי עקיבא כשהיה מתפלל ביחידות היה מאריך בתפלה וכשהיה מתפלל עם הציבור היה מקצר (ברכות דף לא) מסביר הרב: "בהיותו עם הציבור ישתף מעמדו לפי ערך הציבור, ובאשר אי-אפשר לכלל הציבור לכוון את עומק הציורים של איש אלהים קדוש כר' עקיבא, היה מקצר ועולה, לפי ערך הכוונה הפרטית, ברום מעלתה של ההשתתפות עם הציבור, שהיא מוסיפה ומכריעה את גדלות מעלתו המיוחדת של היחיד". (עולת ראייה, עניני תפלה).

רבי עקיבא מקפל באישיותו הגדולה את תורת ישראל, את הקשר החי והעמוק לעם ישראל, ומתוך כך קשר לגאולת ישראל ולכן הוא תומך בניסיון של בר כוכבא להקים מחדש את מלכות ישראל, וכשהניסיון נכשל הוא מוכן למסור את נפשו על קידוש השם:

"תלמידי רבי עקיבא, היודעים להצמיד כל עוזו חיים אשר בתבל וכל מאורעותיה, אל האור האצילי", (ראש מילין/התגין) התלמידים ניחנים בכישרון מיוחד להתחבר אל המשמעות הרוחנית העמוקה של אירועי השעה, חיבור חיי שעה לחיי עולם. הקמת מדינת ישראל שהשנה אנו חוגגים ששים שנה לקיומה היא התגשמות חזון הנביאים על שיבת עם ישראל לארצו. המדינה הוקמה בדרך הטבע כדברי הרמב"ם על ימות המשיח שעולם כמנהגו נוהג, ומתוך מסירות נפש ונכונות להקרבה, גם רבי עקיבא סבור היה שהגאולה תגיע בדרך הטבע מתוך מסירות נפש כפי שהדגים בעצמו בחייו, ולכן תמך ב"בר כוכבא". כשאני מדמיין את רבי עקיבא משחק כשהוא רואה את השועל היוצא מבית קדשי הקדשים, נראה לי שהוא רואה אותנו כיום כאן בארץ ישראל, ילדים וילדות משחקים ברחובות ובגנים, זקנים וזקנות יושבים ומשענותם בידם. רבי עקיבא נותן לנו כוחות של לימוד תורה, אהבת עם ישראל ושמחה על כינונה של מלכות ישראל השלישית.

הרב בניהו ברונר, צפת ת"ו
bnayahu@012.net.il

בחדש אייר אנו נפגשים עם דמותו של רבי עקיבא, מרן הרב בהגדירו את מהות החדש כתוב: "הגבורה העילאה של תלמידי רבי עקיבא, והצפונה שלקדושי הקהילות, מתחברות יחד באוצר הרזים של רשב"י" (מגד ירחים). האבילות שאנו נוהגים בימי ספירת העומר, על תלמידי רבי עקיבא מחברת אותנו אל גבורתם של תלמידי שכנראה לחמו בצבאו של בר כוכבא. רבי עקיבא תמך בבר כוכבא בהנהיגו את המרד נגד הרומאים כדברי הרמב"ם הלכות מלכים: "ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו, אין הדבר כך, שהרי רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו של בן כוזבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח, ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעונות".

זיכרון גבורתם של תלמידי רבי עקיבא מפגיש אותנו גם עם מסירות נפש, רבי עקיבא עצמו נהרג על קידוש השם, סרקו את בשרו במסרוקות של ברזל, וכן גם עשו הרומאים לרבים מתלמידיו. בתקופת הגלות הארוכה אירעו אירועים קשים לעם ישראל כמו מסעי הצלב, כמו ההרג בקהילת שפירא שאירע בח' אייר, ורמיזיא בכ"ג אייר, ובג' סיוון הגיעו הפורעים למגנצא. "אב הרחמים" הנאמר בשבת בקהילות האשכנזים תוקן על הטבח בקהילות אלו.

הגבורה הפעילה עם הנכונות הסבילה לקדש שם שמים יונקות את כוחן ממעיין רוחני עמוק הנמצא בסוד קיומו של עם ישראל, רבי שמעון בר יוחאי איתו אנו נפגשים בליג' בעומר עסק רבות ברי הקיום הישראלי מורו היה רבי עקיבא שראה שועל יוצא מבית קדש הקדשים ושחק מול חבריו התנאים שקרעו בגדיהם ובכו (מכות כ"ד). רבי עקיבא ראה את העתיד כהווה כדברי מרן הרב ולכן הוא לא נתן למציאות בהווה לשלוט על תודעתו, הוא ידע שרומי ואליליה יעלמו כליל ועם ישראל יחזור לציון.

במשנתו של רבי עקיבא אנו מוצאים את המרכזיות של לימוד תורה, הגמרא במסכת מנחות (דף כט) מספרת לנו שמה רבינו מבקש מהקב"ה לראות את כל הדורות העתידיים ואת חכמיהם, כאשר משה מגיע לבית מדרשו של רבי עקיבא ולא מבין את השיעור "תשש כוחו" עד שאחד התלמידים שאל את רבי עקיבא למקור ההלכה והוא ענה: "הלכה למשה מסיני", כשמע משה שרבי עקיבא משתמש בשמו, רק אז נחה דעתו. על כך כותב מרן הרב: "התורה העידה "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו", ויותר ממה שהיה אפשר להכניס בכח הגילוי החיצוני מפרטי התורה והרחבתה החיצונית ע"י המדות המופלאות ויתר דרכי הלימוד, הוכן על פי החכמה העליונה להרחבתה של תורה בחיצוניותה, ...כשהוציאו רבי עקיבא אל

נקודות למחשבה ודיון

- מדוע מרד בר כוכבא מזכיר לנו את הקמת המדינה?
- מהי גישתו האמונית של רבי עקיבא כלפי האירועים המתרחשים לעם ישראל?

ירושלים

למקדש (חז"ל אומרים שעם חורבן בית המקדש ניטלה גאווותן של ישראל). גבורת החיל קשורה למלכות ישראל שמושבה בירושלים. עם חורבן ירושלים וחורבן המקדש נפגעו הן גאון הקודש והן גבורת החיל.

"מעט אשר חרבה עירנו ושמש בית מקדשנו ונוטל כבוד מבית חיינו, נחשכו לנו שני המאורות הללו. גאון הקודש חדל תת את כחו. אור הנבואה האלהית הועם, רוח הקודש פסק וחשכים הלכנו נודדים בגויים. גבורת החיל חדלה גם היא לעומת זה. נתדלדל כחנו והננו כצללים נהלכים בארצות נכר. שתי המתנות האלהיות הללו, הקדושה והגבורה, שאין קץ לזיוון ותפארתן בהיותן משולבות שתיהן יחדו, נתקו זו מזו וכל אחת בפני עצמה נתדלדלה דלדול אחר דלדול, עד אשר מחשכת הגלות המנוולת נדבקו בנו טומאת כפירת אלהים תחת גאון הקודש, ורשלנות ומורד לבב תחת גבורת החיל."

עם צאתנו לגלות איבדנו את גאון הקודש, פסקו הנבואה ורוח הקודש, עד שגם זרעי הכפירה חדרו לתוך עם ישראל. במקביל גם איבדנו את גבורתנו הלאומית, ו"ישראל" הפך לשם נרדף לחולשה ופחד. חמור מזה - הקודש והגבורה התרחקו וניתקו זה מזה. פירוש - שבירושלים שוכנים זה ליד זה מרכז הקודש ומרכז הגבורה הלאומית. לא מקרה הוא. קירבתם הגיאוגרפית איננה מקרית אלא מעידה על הזיקה המהותית שביניהם.

מבטו מחליף את המושגים המקובלים: לא חול אלא קודש, לא עבר רחוק אלא הדרת שיבה, לא חורבן וכניעה אלא גאווה עולם.

שורות אלו הלקוחות מתוך מאמר של הרב הנושא את השם: "ירושלים". כותרת המבשרת שהמאמר מוקדש כולו לירושלים, אבל המעיין במאמר יגלה מהרה שעיקרו עוסק בתחית האומה. מדוע: מפני שקיימת זיקה עמוקה בין תחית האומה לבין ירושלים:

מרן הרב פותח בקביעה שעם ישראל קם לתחיה והתעורר מ"שנת-מות עמוקה של גלות קשה ומרה". אך נשאלת השאלה: לאן ולשם מה? מהי המטרה ומהו היעד של אותה תחיה? מהי זהותו של העם שהתחיה אמורה להעמידו על הרגלים: מה מבקש עם ישראל להחיות? את התשובה לשאלות אלו קושר הרב עם העיון במהותה של ירושלים. מדוע: מפני שמהותה של ירושלים היא שיקוף של האידיאל הגדול של עם ישראל. דרך העיון במהותה של ירושלים ניתן להגדיר את המטרות של התחיה, ולהציב את שאיפותינו ממנה.

אם כן מהי ירושלים: משיב הרב: **"שתי מתנות טובות נשתלמו לנו במלואן מירושלים, עיר מקדש מלך: גאון הקודש וגבורת החיל" (שם).**

גאון הקודש - זהו הקדושה בגדלותה ובעליונותה. גבורת החיל זוהי הגבורה הלאומית. במה הן קשורות לירושלים: גאון הקודש קשור

ירושלים היא אבן השואבת ומושכת סופרים, משוררים, אמנים ואנשי רגש מכל קצווי תבל. היא מעוררת את סקרנותם ומרגשת את לבם, בגלל פרקי תולדות האנושות שחרוטים באבניה, והשילוב הנדיר של שרידים עתיקים מהעבר הרחוק עם מבנים מודרניים, פירוטיה של התחיה הלאומית הישראלית. חדש וישן צמודים זה לזה ואף מעורבבים זה בזה בירושלים. בירושלים מונחות זו על גבי זו שכבות של פריחה ונבילה. אבל עבור עם ישראל, ירושלים איננה אך ורק מוצג היסטורי מרתק ומעורר השתאות, היא איננה שייכת לעבר ואפילו לא להווה בלבד, אלא גם לעתיד, לתחיה הרוחנית והלאומית המלאה של האומה הישראלית. ומבחינה זו כל מה שעבר על ירושלים - חורבנות ותלאות מתלאות שונות - אינם מעלים ואינם מורידים. המבט אינו מבט של חול אלא של קודש.

כך כותב מרן הרב זצ"ל על ירושלים: **"כשאנו באים לדבר על ירושלים אז שחו כל בנות שירי החול, כאבן ידמו כל רגשי תרבויות שונות לקוחות מכל גווי נכר. פה, ד' בדד ינחנו. פה גאון ישראל עומד בכל הדר גאוותו. לא נכנעה גאוות עולם אשר לו מכל החורבנות הרבים, מכל גלי הצרות אשר על ראשו עברו. אדרבה הם הוסיפו לו עמדה ועוז, גאוות עלומים והדרת שיבה."** (מאמרי הראי"ה עמ' 298).
הוא אומר: כאשר מרן הרב מביט על ירושלים,

יצו עולמים הוא שעם ישראל יהיה קשור עם הארץ הקדושה הזאת"

"האמת אינה פחדנית ואינה ביישנית". והנימוק השני הוא - לפי מסורת ישראל יש לחלוק כבוד לשופט וראוי לעשות כל מה שאפשר, כדי לנהוג בו כבוד. בזמן שביט-המקדש היה קיים, וכהן הגדול משמש בו בתפקידו, הרי אם הכהן הגדול היה צריך להעיד בפני בית המשפט, היה הוא הולך ובא אליהם.

על שאלת יו"ר הוועדה בדבר תקות היהודים ביחס לגאולה ובנין בית המקדש בירושלים, השיב הרב ואמר: "העניינים הקשורים בצפיית עם ישראל לגאולת הארץ, כפי שהובטח לנו על ידי נביאינו הקדושים, יש לחלק לשני סוגים: בסוג הראשון נכללים הדברים שבידי שמים, בדומה למעשי הנסים והנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא, בשעה שהוציא את אבותינו מצרים. בעניינים אלה אין לבשר-ודם כל שליטה. גאולה זו המובטחת לנו, תהא דומה מבחינה זו לימי בריאת העולם.

כאן שאל היו"ר: האם רק לעם ישראל תבוא הגאולה או גם לשאר האומות: והרב השיב: **"יסוד עיקרי הוא באמונתנו, שגאולת העם היהודי על ידי המשיח תביא ברכה ושלוש לכל העולם"**.

ושוב המשיך הרב ואמר: "אנחנו מאמינים, שהקב"ה ישלח את משיחו, אשר העולם כולו יכיר בו, ואשר על ידו תבואנה כל הישועות והנחמות. הגאולה הזאת קשורה עם היעוד לבנין בית המקדש. אבל אז תמלא "כל הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים", וכל האנושיות כולה תכיר, באושר הגדול של החזרת שכיתנו לציון, ובית מקדשנו ותפארתנו יהיה בית-תפילה ושלוש לכל העמים".

"ובנוגע לסוג השני של הגאולה: צו הוא לעולמים, כי עם ישראל יהיה קשור עם הארץ הקדושה הזאת. וחובתנו היא להתאמץ, עד כמה שהדבר ביכולתנו, לחונן את עפרה ולבנות את הריסותיה של הארץ הקדושה הזאת, אשר ממנה יאה האמת למין האנושי כולו, שתהיה שוב למרכז של תורה ותרבות ולמקור של תפארת ותהילה. עלינו לעשות כל מה שנוכל, לכבוד לנו ולברכה לשכנינו".

הרב מ.צ. נריה, "מועדי הראי"ה" עמ' תי-תיא

בחדש טבת תר"ץ, הופיע מרן הרב זצ"ל בפני ועדת החקירה - "ועדת שאו" - שמינתה הממשלה הבריטית, אחרי מאורעות אב תרפ"ט. מלאת-כבוד, עוז-אמונה וגאון-לאומי, היתה הופעת מרן הרב בפני הוועדה.

לעומת דרישתו הגאוותנית של ראש המסיתים, המופתי, שהוועדה תבוא למשרדו, לשמוע שם את עדותו, כשבאופן מקביל הזדרזה הוועדה והציעה זאת גם להרב, דחה הרב את ההצעה. וכשהופיע בפני הוועדה באולם הפומבי, ונשאל על ידי היו"ר, מדוע לא קיבל את ההצעה שהוועדה תבוא לביתו:

השיב הרב ואמר: שניים הם הנימוקים שבגללם העדפתי לבוא אליכם. הנימוק הראשון הוא - היו"ר הנכבד הודיע לי כי הוועדה מוכנה לבוא לביתי, וגם הבטיח כי לדעתי לא ינתן שום אופי פומבי, אולם לפי הכרתי העמוקה, כל מה שיש לי להגיד, צריך להשמע בפומבי, כמאמר החכם

משנת מרן הרב זצ"ל

צ'וקור הרחב

סדרת הרצאות של

פרופי שלום רוזנברג הי"ד

בנושאי "ההיסטיקה של האוחיות"

(עיונים ב"ירוש חילוני")

תחילים בימי ראשון בשבוע בין פסח לעצרת

בין השעות 19:00-20:30 בערב ב"בית הרבי"

חאריכי המפגשים:

• וי באייר • ייג באייר • כי באייר • ייב בסיון

אישים ואירועים

בחי מרן הראי"ה זצ"ל

י"א אייר תרפ"ג 1923 הרבנות הראשית מכריזה על יום ז' באייר כיום תענית צבור לרגל הפרעות ביהודי מזרח אירופה, תימן ופרס.

השמועות הסבהילת שדגיעו בוסן האחרון עיר הפרעות ביהודים שהיו במזרח אירופה ועיר הרדיפות הרתיות ברוסיה הסיביות ונזות השמר בסדינות תיסן פרס וכו' דכאו את רוח הצבור העברי בארץ ישראל בכלל ובירושלים בפרט. מטעם הרבנות הראשית לאיי הוכרז תענית צבור כללי ביום השני ז' אייר. שני קסא. ובכל בתי רבנסיות אסרו סליחות והתפללו לשלום אחינו כנולה. אחריצ הלכו המניעים להתפלל ולאמר תהלים על יד הכותל הסערי ויתר הסקסות הקדושים ורבני העדות הרשו לפני הקהל ועוררום לתשובה ולהפלה גם נאספו נרבות לטובת חללי הפרעות ונגיעו הרעב בסדינות ההרס והחורבן אשר כנולה.

י"ב אייר תרפ"ד 1924 מרן הרב קוק מבקר בבית הלבן ובצירות האנגלית בושינגטון.

הגולה בשביל ארץ ישראל

הרב קוק בבית הלבן

מושינגטון מדינות:

הרב קוק ורוב טיטלביים בקרו בבית הלבן ותקבלו לראיין אצל ה' סליס סוכיו של קולידו. הרב טיטלביים ספר בשם הרב קוק את ברכת ההנהגות האיי וביחוד של סידר הרבנות באיי על העדה שתנה אסירקה לבנין איי עיי החלטות הקונגרס יחסיט בנינו להבדלת כלשהו: המגדר של אנליה על איי. הכשא קלידו השיב עיי סוכיו, כי הוא שסח ליאת את הרב קוק בתור ארחיו וסכסיה שאסירקה תעשה כל מה שביכלתה בה. לסייע לבנין איי.

הרב קוק בצירות האנגלית

ביום 16 לאסיה נתקבלו הרב קוק ורוב טיטלביים בצירות האנגלית שבושינגטון וסערו עם הציר האמרי. ציר אנליה בקש סליחה על שלא השתתף בקבלת האגים הייסות שניסחה להרב קוק לפני שבועים בסלון. אסיר. הרב קוק הביע את תורת העם היהודי לאנליה על שהיא מסיעת לבנין איי והביע את שביעתי-צייני כמסילת הרבנים ססאל.

י"א אייר תרצ"ג 1933 הנהלת ישיבת "מרכז הרב" מפרסמת מודעה על פתיחת כיתת מכינה לישיבה.

מכינה לישיבת "מרכז הרב"

הנהלת ישיבת "מרכז הרב" פרסמה מודעות על פתיחת כיתה של "מכינה" לישיבה, שבה יקבלו צעירים בעלי כשרון הכשרה והדרכה בלמוד התלמוד ויכינו אותם בהדרגה בלמודי הישיבה, באופן שאחרי שנים מספר יוכלו להתקבל לתלמידים קבועים לישיבה. כדי להתקבל למכינה דרושה ידיעה בלמוד נמרא ותוספות. השעורים וההדרכה ימסרו לידי אתרים מבחירי התלמידים שבישיבה.

י"א אייר תרצ"ד 1934 הרב יהודה לייב (פישמן) מימון פונה אל הרב ומבקש חוות דעתו האם להשתתף בוועידה המשפטית העולמית המתקיימת.

"בתשובה לשאלת כת"ר אם להשתתף בוועידה משפטית עולמית המתאספת בימים הקרובים הנני להשיבו: ועידה זו איננה בת סמכא, לדון בשאלה זו של יסוד בי"ד גדול לכל ישראל, ואינה רשאית לדון ולהתוכח בשאלות דתיות כדיני אישות וכו'. לא מועידה כזו שמסדירה הם אנשים חלונים ואינם בעלי סמכא בענינים כאלה, יבוא פתרון לשאלות שעוררו אותן, לכן מובן מאליו שאין מקום כלל לחשוב להשתתף בה. בכבוד הראוי

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכז התייעודי ב"בית הרב".

אצל עמים אחרים, הלאומיות והדתיות אינן משולבות, אינן קשורות יחד, אלא כל אחת היא עצמאית, איננה תלויה בחברתה. הלאומיות מתפתחת לחוד, וגם הדתיות מתפתחת לחוד. לכל אחת מהן יש מנגנונים של צמיחה וקמילה מיוחדים. לכן, אם אחת מהן עוברת תהליך של ניוון, זה איננו פוגע בשנייה. לא כן בישראל. הלאומיות יונקת מן הקודש, והקודש נשען על הלאומיות ונתמך על ידה וכמבואר במאמר "המספד בירושלים". ירושלים כמרכזה של האומה, מבטאת בצורה גלויה, שקופה ופומבית את הזיקה הזו. לכן, גאון הקודש וגבורת החיל שוכנים בקירבת מקום בירושלים עיה"ק. מי שביקר בירושלים, כאשר שכנו בה זה לצד זה המקדש ומוסדות המלכות, לא יכול היה לשגות בזיהוי רוח האומה. ירושלים הכריזה "מקדש מלך" - מקדש ומלכות שאורים זה בזה בעם ישראל.

בגלות לא רק שגאון הקודש וגבורת החיל נפגעו ונחלשו, אלא שגם החלו להתרחק ולהתנתק זה מזה. שיבת ציון אמנם החלה אך טרם נרפאה כליל מחלת הגלות, לכן עם ישראל שב לציון כשהוא עדיין חולה באמונתו וחולה בגבורתו וחמור מזה, עם ישראל התקבץ לארצו כשהוא עדיין חולה במחלת הניתוק בין הקודש לגבורה. מתפתח קודש שאין לו זיקה לגבורה, וגבורה שאין לה זיקה לקודש. שיבת ציון הראשונה, זו של היישוב הישן, היו בה "חיי נקודות הקודש", אבל היא לא הצליחה להשתחרר ממורכך לב. לעומת זאת, היישוב החדש לקח לו "למנה איזה נצוצי חיים של עוז", אבל היה נגוע במחלה אמונית.

מרן הרב לא נבהל מהחסרונות הקיימים. אלו נגעו עור חיצוניים ולא נגעו נשמה. בפנים בוערת נשמת האומה, המלאה והבריאה, המבקשת להופיע בכל שלמותה. רוח התחיה ימשיך להתקדם ולהתפתח, עד שיגיע לשערי ירושלים, ושם יכיר עם ישראל ש"הגיעה השעה לנוער מעליו בבת אחת את שכחת ה' (= היפוכו של גאון הקודש) ואת הרשלנות (הפיכה של גבורת החיל גם) יחד, ולשוב לקבל את שתי המתנות הטובות המשולבות יחד: הקדושה והגבורה בחוברת (= ביחד), גאון הקודש וגבורת החיל".

האם בידינו להאיץ את תהליך הופעת גאון הקודש וגבורת החיל? משיב מרן הרב זצ"ל כי מקובלנו מאז מתן תורה, שנכון להקדים נעשה לנשמע. האידיאלים ניזונים ומתחזקים על מהמעשה, הם צומחים ממנו ומתחזקים על ידו. לכן, לפי "רוב המעשה" תגדל הרוח. מהו "רוב המעשה"? בנין ירושלים, שכולה ושגשוגה: ככל שירושלים תלך ותתרחב, כך נוכח להופעת הקודש והגבורה הקשורים אליה. לכן, מסיים הרב זצ"ל את מאמרו "ירושלים" בקריאה - להתאמץ בבנין ירושלים!

הרב אלישע אבינר
ראש כולל "ברכת משה"
מעלה אדומים ת"ו

רבי עקיבא יוסף שלזינגר

פרשבורג, א' כסלו תקצ"ח (1838) - ירושלים א' אייר תרפ"ב (1922)

התורה ואז נוסדה אגודת "שומרי התורה" שרשמית עמד בראשה בעל "הכתב סופר", אבל הפעילים בה היו ר' עקיבא יוסף וחותריו ר' הלל. בשנת תרכ"ב הוציא עיי"ש את החוברת הראשונה "אל העדרים", בתרכ"ג הוציא חוברת שניה בשם "חברת מחזירי עטרה ליושנה" להתארגנות הקהילות התורניות.

המתקנים עשו כל שביכולתם למנוע את הצלחת פעולותיו של עיי"ש וכל הנסיונות לקבל רשיון מהשלטונות לארגן את הקהילות הקדושות לא עלו בידו. בתרכ"ה הוציא את ספרו "לב העברי". הספר הוא פירוש לצוואת החת"ס סופר, ותוכנו חיזוק שמירת התורה והמצוות. הספר שיצא בכמה מהדורות עשה לו שם בכל מדינות מזרח אירופה ומאז הוכר ר' עקיבא יוסף כ"לב העברי". כשהיה ר' עקיבא יוסף כבן שלושים אושרה תוכניתו להפרדת הקהילות. אך הוא לא ראה בהקמת קהילות נפרדות את הניצחון המיוחל וקבע, שאין פתרון אלא בעליה המונית לארץ ישראל והקמת מדינה יהודית. בתר"ל עולה עיי"ש עם משפחתו לירושלים, שם את משכנו ובית מדרשו בצמוד לכותל (מעל שער המוגרבים), כשחלון ביתו פתוח להר הבית מול מקום המקדש. בלילות היה עורך תיקון חצות ומתאבל על שמות הארץ.

העוני והתלות של יושבי ירושלים בגבאי הכוללים עוררו אותו לפעול מיד לשוב הארץ. הוא ריכז סביבו אנשי תורה, מקובלים וחובבי הארץ והלהיבם ברעיונותיו. הוא מקים חברה בשם "מחזירי עטרה ליושנה עם כולל העברים". בחוברת מוצגת תכנית להקמת מדינה הכוללת ארגון חברתי, התיישבותי, צבאי, בטחון פנים, מוסדות המדינה, דגל, מיסוי, שפה עברית כשפת המדינה, לבוש מיוחד, תיירות, קשר עם קהילות יהודיות בעולם, ובבסיס התכנית החינוך, חיזוק התא המשפחתי ובנין הקהילות. מדהים לראות עד כמה נכנס לפרטי פרטים בכל חלק של התכנית. היה זה כ-25 שנה לפני הופעתו של הרצל והתנועה הציונית. ר' עקיבא יוסף כותב ומזהיר שאם לא תוביל היהדות הדתית את מפעל ישוב הארץ יבואו "החיצונים" (אלו שאינם שומרי מצוות) ויעמדו בראש מפעל זה.

מדהים לראות את הכריזמה, האומץ והגבורה שהיו בעיי"ש הזה. הוא פונה לכל גדולי הרבנים בעולם, מקבל עידוד ומכתבי תמיכה, קונה אדמות ומקים עם חבריו את "פתח תקוה" כשהוא רבם של המייסדים. בכל העת נלחמים בו ראשי כוללים בירושלים, הם משמיצים אותו, מקלקלים את מהלכיו והוא ממשיך בפעולותיו לבנין הארץ. ר' עקיבא יוסף רואה את חזונו לשוב הארץ הולך ומתבצע והוא מיצר על שלא אנשי הקודש מובילים את מפעל ההתיישבות כפי שהוא רצה לראות.

על יחסו למתיישבים החילוניים אין מרבים לספר, על קשריו עם הראי"ה קוק זצ"ל הוסתרו פרטים רבים אף שידוע שהיו כאלה, למרות בקורתו הקשה של ר' עקיבא יוסף על דרכו של הרב ב"היתר המכירה" בשמיטה.

ר' עקיבא יוסף נפטר בירושלים בשיבה טובה ונקבר בהר הזיתים בירושלים, כשהוא מותיר אחריו מפעל התיישבות, תלמידים, ספרים ומשפחה גדולה ומפוארת של תלמידי חכמים.

הרב עקיבא יוסף שריד
מבשרת ציון ת"ו

במקום שאין איש השתדל להיות עיי"ש - כך נאמר על רבי עקיבא יוסף שלזינגר. מרן הרב זצ"ל, היה מכנה את ההיסטוריה בשם הסתר-יה, כי הכל מנוהל ע"י ההשגחה, אבל בהסתר. על הרב ר' עקיבא יוסף שלזינגר אמרו שכותבי ההיסטוריה הם שהסתירוהו.

ש"י עגנון שהסתיר בסיפוריו דמויות ידועות ולא הזכיר אנשים בשמם. דווקא את ר' עקיבא יוסף הזכיר בשמו. וכך כתב עגנון בספרו "תמול שלשום" (עמ' 486). הנה הדברים: "זקף אותו אדם פניו בפניו ואמר, אם סיפורים אתם מבקשים, אני אספר לכם סיפורים עד שיקרש החלב שבכרסותיכם. ואתה יכול לומר לאביך שינדה אותי כמו שינדה את רבי עקיבא יוסף בעל לב העברי, שהוא בעל לב עברי באמת. וכיון שהזכיר את רבי עקיבא יוסף התחיל מספר כמה צרות עברו על אותו צדיק...". שאלתי פעם את נכדו הצדיק רבי הלל שלזינגר זצ"ל, שהייתי מבאי ביתו, מדוע לא נכתבו תולדותיו של רבי עקיבא יוסף כראוי לו. וענה לי ר' הלל "שעל רבי עקיבא יוסף צריך לדעת מה לא לכתוב", סתם ולא פירש. ואף שהשאר ר' הלל דברים כתובים על סבו הגדול, הבנתי שהיה רוצה לכתוב דברים נוספים ונמנע.

לא מצאתי בתולדות בוני הישוב, דמות מופלאה וצורית כעיי"ש. מגדולי תלמידי החכמים שבדור, איש הלכה, עמוק באגדה, מקובל, לוחם גדול למען תורה, למען ארץ ישראל, קונה אדמות, מקים ישובים, מנהיג, משכנע, חולם, לוחם, מרביץ תורה, כותב והוגה, ומדוע נפקד מקומו בסיפורי הישוב כראשון לבוני הארץ הזאת: לך אל הישוב הגדול בדרום הארץ ששמו "בני עיי"ש", ושבו יושבים למעלה מרבבת אדם, עצור ברחוב ושאל את מי, מי היה העיי"ש שישובכם נקרא על שמו, ספק אם תקבל מענה.

עיי"ש נולד בפרשבורג בתקצ"ח (1838). אביו ר' יחיאל היה מתלמידיו המובהקים של החת"ס סופר, ראש ישיבה ומגיד מישרים ב"מחזיקי הדת" שבפרשבורג. ר' יחיאל שהיה ראש ישיבה היה חוכר אדמות, גנות וכרמים ובימות הקיץ היה יושב עם תלמידיו מחוץ לעיר ומלמד בעמקות את סדר זרעים והלכות התלויות בארץ. שדותיו היו הכר ללימוד מעשי של התורה שלמדו בבית המדרש, הבן העילוי עיי"ש קלט הכל, את שנילמד בהלכה וכך גם את החקלאות המעשית אותה הכיר כאיכר מלידה.

אחרי לימוד בכמה ישיבות חזר בגיל 15 לפרשבורג והיה לאחד מגדולי התלמידים של ה"כתב סופר". כבחור צעיר בשנות ה"עשרה" לחייו יצא שמו בעולם הרבני הן בתורתו, בכח דיבורו, ביכולת השכנוע ובכוח המנהיגות שלו. רבו ה"כתב סופר" שלא נהג לתת תואר "מורנו" למי שלא היה נשוי, לר' עקיבא יוסף העניק תואר זה בהיותו בן 19. בגיל זה היה לתלמידו של המהר"ם שיק וקיבל גם ממנו סמיכה לרבנות. בתרכ"כ נשא לאישה את בתו של רבי הלל ליכטנשטיין מקולומיא, בעל "משכיל אל דל" שהיה מגדולי הדור וממנהיגיו.

באותם ימים גברו המתקנים (הרפורמים) למיניהם והדאגה לעתיד הקהילות בקרב היהדות התורנית היתה גדולה. ר' עקיבא יוסף היה הראשון שהטיף בעיר פרשבורג להתארגנות עולם

בחזק לארץ מתגלה הערך של המעשה,
בארץ-ישראל - ערך הדיבור, ובבית המקדש
- הערך של המחשבה.

אורות הקודש ג, רפח

מגד ירחים
עלון חדשי בהוצאת "בית הרב"
רח' הרב קוק 9, ת.ד. 6275, ירושלים 91062
טל' 02-6232560 פקס' 02-6242908
betharav@zahav.net.il • www.moreshet.co.il/beit-harav
עריכה: שושנה רייך עיצוב גרפי: אופירה קוקובר

